

2. Розвиток внутрішнього ринку, стимулювання заходів, спрямованих на випереджувальний зріст внутрішнього споживання, підвищення його частки у ВВП, а разом з цим випереджувальний ріст платоспроможного попиту населення, розширення товарної пропозиції вітчизняних конкурентоспроможних товарів – найважливіших економічних основ розвитку торгівлі – в остаточному підсумку буде сприяти реалізації сучасної загальнодержавної стратегії економічної і соціальної політики України, орієнтованої на стабілізацію національної економіки й економічний ріст.

3. Механізм державного регулювання діяльності роздрібних торговельних підприємств повинен бути спрямованим на формування ефективної правової бази функціонування роздрібних торговельних підприємств. Основні інструменти регуляторного впливу держави повинні стимулювати зростання частки оптової та роздрібною торгівлі у ВВП країни, шляхом розвитку сучасних та інвестиційно-привабливих торговельних підприємств.

Література

1. Сорока И.В., Омелянович Л.А., Яркова Н.И. Торговля в период рыночной трансформации экономики Украины. – Донецк: ДонГУЭТ, 2001. – С. 101.
2. Бланк И.А. Управление торговым предприятием. – М.: Ассоциация авторов и издателей ТАНДЕМ. Изд-во ЭКМОС, 1998. – С. 20-22, 28-30.
3. Розвиток оптової та роздрібною торгівлі в Україні. [Електрон. ресурс]. – Доступний з: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
4. Покрещук О. Загальні концепції врегулювання торгових правовідносин у законодавстві України// Право України. – 2001, № 4. – С. 65-69.
5. Покрещук О. Місце торгового кодексу в правовій системі України// Підприємництво, господарство і право. – 2001, № 5. – С. 3-6.
6. Внутрішній ринок України: стан та перспективи розвитку (Огляд матеріалів круглого столу)// Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – К.: КНТЕУ. – 2001, № 6. – С. 3-10.

УДК 336.22

Аспір. С.Г. Шевченко¹ – НЛТУ України, м. Львів

ТЕНДЕНЦІЇ ЕВОЛЮЦІЇ ФУНКЦІЙ ГРОШЕЙ

Висвітлено сучасне бачення питання попиту на гроші, а саме, зміна функціональних напрямків їх використання у світлі сучасних потреб ринку.

Post-graduate S.G. Shevchenko – NUFWT of Ukraine, L'viv

Tendencies of money functions evolution

Modern vision of question of demand on a money is reflected in work. Changes of functional directions of money use in light of modern necessities of market are described.

Гроші та грошова проблематика пронизують усі сфери соціального життя і є невід'ємними атрибутами існування сучасної цивілізації. Оцінка усіх сфер не лише економічної діяльності, а й самого буття людини в сучасній цивілізації здійснюється через використання грошей. В економічній науці дослідження грошей та грошових систем є традиційним об'єктом наукових пошуків.

¹ Наук. керівник: доц. Я.В. Кульчицький, канд. екон. наук – НЛТУ України, м. Львів

Дослідження природи і суті грошей постійно супроводжувало весь розвиток людства і виходило за межі лише монетарної проблематики. Серед множини підходів, які пропонують представники різних шкіл і напрямів для окреслення суті і економічної природи грошей в кінцевому рахунку в світлі сучасних підходів економічної науки, з огляду на переміщення акцентів від описової економічної науки до аналітичної економії, виправданим буде функціональний підхід до вивчення грошей.

У сучасній літературі поширені способи визначення природи грошей шляхом виділення їх функціональних властивостей. Функція є специфічним виявом суті економічної категорії, в даному випадку грошей. Зміна суті зумовлює модифікацію функцій, і навпаки. Тому великою помилкою є не помічати, що сучасні гроші характеризують якісно новий етап їх еволюції, вони мають якісно нові риси в своїй природі і в суті, відповідно у функціях, їх основу становить рух позичкового капіталу, якісно нове явище порівняно з таким специфічним грошовим товаром, як золото. Ця обставина позначилася і на розвитку функцій сучасних грошей. Специфічний характер кожної функції грошей пов'язаний з тими особливостями, які є на кожному етапі товарно-грошових відносин і характеризують певну грань суті грошей

В українській економічній літературі за грішми поряд з функцією міри вартості визначалися інші функції, а саме: засіб обігу, засіб платежу, засіб нагромадження, світові гроші.

Суть грошей як міри вартості полягає в їх здатності вимірювати вартість усіх товарів і виступати посередником під час встановлення ціни. Спроможність сучасних грошей виконувати функцію міри вартості переважно пов'язують із запереченням товарного обміну на підставі їх власної вартості [1]. У західній економічній літературі функція міри вартості втратила своє поширення – тут для виміру і зіставлення товарів переважно використовують категорію ціни.

Функцію грошей як засобу обігу визнають практично представники всіх напрямів економічної думки. Роль грошей розглядають як посередницьку в обміні товарів за протилежно спрямованого руху товарів і платіжних засобів. Дедалі вищий рівень спеціалізації та кооперації в сучасній економіці, що пов'язана з чимраз більшим територіальним та касовим розмежуванням виробників і споживачів, підвищує роль грошей як засобу обігу. У деяких випадках функцію засобу обігу ототожнюють зі звичайним технічним інструментом, який забезпечує обмін товарів. В інших випадках намагаються знайти певні глибинні соціально-економічні процеси, які ця функція опосередковує. Визнання функції грошей як засобу обігу пов'язане з тим, що її можуть виконувати золото і паперові гроші, та новітні електронні носії інформації.

Функція засобу платежу пов'язана зі зустрічним рухом товарів і платіжних засобів, коли здійснення платежу та його отримання відокремлене в часі, тобто продавець виступає кредитором, а покупець – його боржником. Сучасна економічна діяльність тісно пов'язана з використанням банкнот, век-

селів, чеків, частка яких у платіжному обігу постійно збільшується. Розвиток кредитних грошей у здійсненні функцій платежу також пов'язаний з процесами акціонування, концентрації виробництва та розвитку монополій. В окремих випадках функція засобу платежу розглядається в контексті рахункових одиниць та технічних інструментів товарообмінних процесів.

Функція нагромадження або збереження вартості є однією з найвагоміших у забезпеченні розвитку сучасних економічних систем. У сучасній ринковій економіці основний аспект функції нагромадження пов'язується з інвестуванням. Процес нагромадження здійснюється самими учасниками економічної діяльності або опосередкований кредитними закладами і забезпечує інвестиції, які є основою економічного зростання. Серед різноманітних сучасних інструментів нагромадження лише гроші володіють абсолютною ліквідністю і можуть бути використані в будь-яких напрямках господарської діяльності.

Розвиток інститутів фінансових посередників пов'язаний з використанням різноманітних каналів нагромадження та проходження коштів, що є характерною ознакою ринкової економіки. Світові гроші пов'язані з міжнародним розподілом праці у сфері виробництва товарів та надання послуг. Проте, певна частина вчених-економістів заперечує самостійне виділення цієї функції, оскільки вона не втілює у своїй сутності нічого нового порівняно з національними грошми, деякі з них виходять на міжнародну арену і безпосередньо виконують роль світових грошей. Роль світових грошей виконувало золото, але поступово вона переходила від англійського фунта стерлінгів до американського долара. В подальшому конкуренцію національним валютам склали міжнародні розрахункові одиниці, а в сучасних умовах – Євро.

У міжнародній економічній діяльності однією з найбільш актуальних проблем є встановлення ціни однієї національної валюти відносно іншої або їх курсів. Проблема курсоутворення є однією з центральних у функції світових грошей, що впливає на динаміку експортно-імпортних операцій.

Проекція грошей на всі види людської діяльності та соціальні інститути підносять їх значення до рівня загальності, що є значно ширшим, ніж лише технічне забезпечення товарно-обмінних процесів. Дж. Хікс в статті "Кейнс і класики" підкреслював, що перетворення теорії попиту на гроші в теорію переваги ліквідності є головним у кейнсіанстві. У моделі Хікса між грошовим сектором і реальним сектором існує зв'язок через норму відсотка [2]. Разом з чинниками реальної економіки – заощадженнями та інвестиціями, формують норму відсотка на єдиному можливому рівні.

У точці E , де крива LM перетинає криву IS , попит на реальні грошові залишки дорівнює їх пропозиції. Модель $IS - LM$, крім пояснення бюджетно-податкової політики, дає змогу інтерпретувати грошово-кредитну політику в короткотерміновому періоді. Зміни попиту на гроші впливають на переміщення кривої LM , а зміну сукупних витрат показує крива IS . З моделі $IS - LM$ випливає, що попит на гроші впливає на сукупні витрати, і навпаки. Крива LM_1 переміщується в напрямку LM_2 , що пов'язано зі зменшенням відсотка від

g_1 до g_2 . Рівновага доходу досягається в точці E_2 , яка забезпечує більш високий дохід Y_2 . Таким чином, попит на гроші в концепції Дж. Кейнса є важливим макроекономічним чинником та складовою передавального механізму.

Найбільш дієвими чинниками, які визначають процеси еволюції грошей та грошових систем, є: формування міжнародного та національного ринків; розвиток кредиту та кредитних відносин; утворення акціонерних товариств та фіктивного капіталу; посилення економічної ролі держави та регулювання їх економіки; зростання процесу інтернаціоналізації у світовій економіці; науково-технічна революція в банківській сфері.

Гроші та грошові системи продовжують еволюціонувати під дією системи чинників, проте суть грошей лишається незмінною – все, що виконує їх функції, можна віднести до грошей. Особливо актуальним є процес "дематеріалізації" грошей в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій, коли частка безготівкових розрахунків постійно зростає. Лише електронні носії інформації спроможні обслуговувати на міжнародних грошових та фондових ринках угоди на суму, які сягають трильйонів доларів за один банківський день.

У реальній економіці зростання кількості грошей супроводжується процесами їх заощадження та інвестування, що деформує результати простої кількісної теорії. Характерною особливістю сучасних грошових систем є використання електронних розрахунків, дебетних та кредитних карток, які дедалі більше витісняють готівкові гроші з системи масового обслуговування населення. За обставин, коли зростання масштабів використання електронних розрахунків та грошей набуває всезагального характеру, виникають передумови для створення системи тотального контролю за доходами та витратами всіх членів суспільства.

Проблема обмеження особистої свободи все більш виразно проглядається через призму особливостей сучасних грошових систем. Гроші та грошові системи стають складовою інформаційних ресурсів, що в умовах постіндустріального суспільства підвищує їх значимість.

Таким чином, суть грошей обумовлює їх постійну еволюцію та історичний розвиток відповідно до потреб суспільства. Тривалий історичний період панували грошові системи, побудовані на використанні золота та інших монетарних металів. Сучасні грошові системи є ринковими за своєю суттю і вимагають застосування заходів грошово-кредитної політики для забезпечення їх стабільності.

Література

1. Гриценко А. Гроші: виникнення, сутність функції та агрегати// Економіка України. – 1999, № 2. – С. 62.
2. Долан Э.Дж., Кэмпбелл К.Д., Кэмпбелл Р.Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика. – М.-Л.: Наука, 1991. – 344 с.
3. Фридмен М. Если бы деньги заговорили... – М.: Дело, 1998. – 364 с.
4. Будаговська С. Мікроекономіка і макроекономіка. – К.: Основи, 1998. – 278 с.